

במדבר פרק טז

(ג) וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ
אֱלֹהִים רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קִדְּשִׁים
וּבְתוֹכְכֶם יִקְוֶה וּמִדּוֹעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל
יִקְוֶה: (ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו:

רש"י
(ג) **רב לכם** - הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדולה: כלם קדושים - כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה: **ומדוע תתנשאו** - אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחיד כהונה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלהיך (שמות כ ב), כל העדה שמעו:

(ד) **ויפול על פניו** - מפני המחלוקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל (שמות לב, יא) ויחל משה, במתאווננים (במדבר יא, יב) ויתפלל משה, במרגלים (שם יד, יג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים, במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לבן מלך שסרח על אביו ופייס עליו אוהבו פעם ושתים ושלוש, כשסרח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא. אמר עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני:

תרגון יונתן

(ג) וַאֲתַפְנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַאֲמָרוּ לְהוֹן סָגִי לְכוֹן רַבְּנוּתָא אַרוּם כָּל כְּנִישְׁתָּא פּוֹלְחוֹן קִדְּשִׁין וּבִינְיָהוֹן שְׂרָאָא שְׂכִינְתָּא דִּי וּמָה דִּין אַתּוֹן מִתְבְּרַבִּין עַל קְהֵלָא דִּי: (ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה הִיךְ קִנְיִין כָּל חַד מִנְהוֹן וַתִּאֲנַתְיָה לְאַשְׁקִיּוּתֵהוֹן מִיָּא בְּדוֹקְיָא מְטוֹל מֹשֶׁה וַנִּפֹּל עַל אֲנָפוּי מִן כִּיסוּפָּא:

בעל הטורים

(ד) וישמע משה - בגימטריא מכאן כי חשדוהו באשה:

במדבר פרק יב

(א) וַתִּדְבַר מֵרִים וְאֶהֱרֹן בְּמֹשֶׁה עַל אֲדוֹת
הָאִשָּׁה הַכֹּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כֹּשִׁית
לָקַח: (ב) וַיֹּאמְרוּ הֲרֵק אַךְ בְּמֹשֶׁה דָּבָר
יִקְוֶה הֲלֹא גַם בָּנוּ דָּבָר וַיִּשְׁמַע יִקְוֶה:
(ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה <ענו> עָנִיו מְאֹד מְכַל
הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה:

רש"י
(א) **ותדבר** - אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר (בראשית מב, ל) דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר (בראשית יט, ז) ויאמר אל נא אחי תרעו, (במדבר יב, ו) ויאמר שמעו נא דברי, כל נא לשון בקשה: **ותדבר מרים ואהרן** - היא פתחה בדבור תחילה, לפיכך הקדימה הכתוב תחלה, ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה, רבי נתן אומר, מרים

היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה, כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו, כך נענשה, קל וחומר למספר בגנותו של חבירו: **האשה הכשית** - מגיד שהכל מודים ביפיה, כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי: **כושית** - בגימטריא יפת מראה: **על אדות האשה** - על אודות גירושיה: **כי אשה כשית לקח** - מה תלמוד לומר, אלא יש לך אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא ביפיה, אבל זאת נאה בכל: **האשה הכשית** - על שם נוייה נקראת כושית כאדם הקורא את בנו נאה כושי, כדי שלא תשלוט בו עין רעה: **כי אשה כשית לקח** - ועתה גרשה:
(ב) **הרק אך** - עמו לבדו דבר ה':
הלא גם בנו דבר - ולא פרשנו מדרך ארץ:
(ג) **ענו** - שפל וסבלן:

אבן עזרא במדבר פרק יב

(א) ותדבר מרים - היא דברה, גם אהרן הסכים או החריש, על כן נענשו. וטעם ותדבר עם בי"ת דרך גנאי, כמו וידבר העם באלהים (במדבר כא, ה). גם ימצא לשבח, גם בדרך נבואה. יש אומרים, כי משה מלך על כוש ולקח כושית, והמתרגם אמר, שפירתא. וטעמו - לשון כבוד, כאשר יקראו הישמעאלים לזפת הלבן. גם אנחנו נקרא העור סגי נהור, והנה לא יתכן שנקרא שם, שהוא לשבח, להפכו לגנאי. וי"א, כי כוש בן ימיני הוא שאול, וכן הלא כבני כושיים (עמוס ט, ז), וכבר פירשתיו. והישר בעיני שזו הכושית היא צפורה, כי היא מדינית, ומדינים הם ישמעאלים, והם דרים באהלים, וכן כתוב ירגזון יריעות ארץ מדין (חבקוק ג, ז). ובעבור חוס השמש אין להם לבן כלל, וצפורה היתה שחורה ודומה לכושית. וטעם כי אשה כושית לקח - זה הדבור שדברה מרים. ומה נכבד דברי קדמונינו שאמרו על הזקנים: אשריהם ואוי לנשיהם. והנה חשדו משה כי לא נמנע לשכב עם צפורה רק בעבור שאיננה יפה:

שפת אמת לפרשת קרח [תר"ם]

אמו"זל הגיד בשם הרב מפרשיסחא ז"ל לראות איך המתנגדים על הצדיק בוחרים לדבר עליו דוקא במדה המתוקנת אצלו ביותר. כאשר אמרו ומדוע תתנשאו והכתוב מעיד והאיש משה עניו מאוד כו' ויש להוסיף על דבריו כי ע"י שהי' ברור לבו של מרע"ה בענוות לכן לא הי' חש להתנהג בדברים שהי' נראה לגאים לומר עליו שמתנשא עצמו, כי לא הי' מציאות ענין גיאות אצלו ולכן לא הי' ניכר בעיני ההמון בחי' הענוות שבו. והכלל בכל דבר עיקר הוא הפנימיות, ועל קרח נאמר ורקב [גיי קרח] עצמות קנאה כי הי' חסר לו הפנימיות. ומרע"ה ואהרן היו הפנימיות הדעת של בני ישראל והם האירו לכל בניי ונתרוממו כמ"ש המאור מחזירן למוטב. וקרח ועדתו נתדבקו בחיצוניות בלבד והי' נראה כל מעשיהם טובים מאוד. אבל אהרן הי' נראה איש פשוט ובאמת הי' לו הפנימיות וע"ז נאמר שתולים בבית ה' בחצרות כו'. וזה הי' סימן המטה להראות כי פנימיות שלו דבוק בשורש ודו"ק כי קצרתו בענין זה:

**Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by
Dr. Bernard & Robin Cohen
Milwaukee**

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for the free 14-day trial of
Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

ילקוט מעם לועז (לשמות ב. טו)

ובאותו זמן ברח משה ממצרים מפחד פרעה. כפי שסיפרנו. ובא לתוך חיל כוש,
 והיה שם. והוא היה נערץ וחביב על המלך ואנשיו. כי היה דומה למלך. והיה
 גבור כמו הארי וחזק מאד ושלם בכל. הוא היה עלם כבן כ' שנה וכולם חיבבוהו.
 ויקחהו המלך ליועץ לו. לסוף תשע השנים נפל המלך קיקנוס למשכב וביום
 השביעי למחלתו מת. וקברו אותו מול העיר, ברוח צפונית, ועל קברו עשו לוח
 גדול שבה היו חקוקים כל המלחמות שעשה בעולם כדי לפרסם שמו.

ואנשי כוש בראותם שמלכם מת, נתאספו כולם לצד אחד והתחילו מריבים
 זה עם זה. אמרו: עד מתי נבלה כך כל חיינו מחוץ לעיר. כי מלבד זה שאין
 אנו יכולים לסבול בראותנו את העיר רחוקה מאתנו, ואין אנו יכולים ליכנס
 לתוכה לראות את נשותינו ובנינו, ואף מפחדים אנו ממלכי ארם וקדם,

כי בהודוע להם שמלכנו מת ישונו לשנאתם הראשונה ויבואו עלינו וינקמו בנו,
 כי אנו נמצאים בפרוזן. ולכן מן הראוי הוא שנשים עלינו מלך. וחיפשו בכל
 החיל לראות אם יש איש הראוי להיות מלך, ולא מצאו אחר כי אם את משה
 רבינו שלא היה טוב ממנו בכל החיל. ועשו לו אפיריון גבוה מאד. והושיבו
 בו את משה רבינו, ותקעו לפניו בשופרות, ובקול גדול הלכו ואמרו: יחי המלך.

יחי המלך. וכולם התחייבו בשבועה להיות תחת פיקודו, וכל אחד הביא לו מתנה
 מיוחדת במינה של זהב ושל כסף, ואסף כסף רב, כי איש לא התסיר מלתת מתנה.
 וזה היה בשנת מאה וחמשים ושבע שנה לירידת בניי לארץ מצרים.

וביום השביעי למלכות משה באו אליו כל אנשי כוש והשתחוו לפניו ארצה.

אמרו לו: אדוננו המלך, תן לנו עצה, כי זה תשע שנים שאנו נמצאים כאן
 ומתענים, ואין אנו יכולים ליכנס לתוך העיר. ענה להם משה ואמר: אם רק
 תשמעו לקולי, תוכלו להיות בטוחים כי תשובו אל עירכם ותנצחו את אויביכם.
 לא אומר לכם כי אכין מלחמה, שהרי בזמנו של המלך קיקנוס גיסיתם כמה
 פעמים ולא עשיתם כלום, והרבה אנשים נהרגו ע"י הכשפים הרעים שעשה בלעם
 הרשע. אבל זה שאומר לכם הוא דבר קל מאד, אבל לפני שאצוה לכם לעשותו

תנו לי הבטחת דיבור שתעשו ככל אשר אצויכם בלי להפיל דבר. ענו כולם
 בקול אחד ואמרו: כל מה שתצונו נעשה. אמר להם משה: הפעולה הנגדית היא
 שכל אחד מכם ילך ליער ויביא חסידה אחת. וכל אחד ילך ויביא אפרוח קטן

<<<

של אותה חסידה. ואיש שיתרשל ולא ילך אחת דתו למות יחד עם משפחתו.
 באותו יום נתפרסם הדבר וכל אחד הלך לצד אחר וחזר כל אחד עם מספר של
 אפרוחי החסידה, וכך אספו מספר עצום. אמר להם משה: מעתה יש לכם כמה
 ימים עד שתלמדו אותם לטוס ולקפוץ ולהתרומם כדרך בני הנץ. וכשהם יגדלו
 אומר לכם מה לעשות. וכך שקד כל אחד ללמד את האפרוח כיצד לטוס כפי
 פקודת משה רבינו.

35 וכאשר גדלו ציוה משה להשאירם שלשה ימים בלי מזון. אח"כ אסף את
 כולם כשהם מזוינים ורכובים על סוסיהם וכל אחד אפרוחו בידו. ופנו כולם
 יחד עם משה אל הצד שהיה מלא נחשים. וכל אחד העיף את אפרוחו, ובהיותם
 רעבים מאד קפץ כל אחד וזללו כל הנחשים. ולא השאירו אף אחד. ובאו האנשים
 שניצלו מן הנחשים האלו ותקעו בשופרות בשמחה. ואח"כ באו מצד זה ולקחו
 את העיר והרגו אלף ומאה אנשים מאלו שהיו עם בלעם. אבל מאנשי כוש לא
 40 הרגו איש. כי היו בבתיהם. ובלעם משראה שהם עומדים לפתוח השערים, ברח
 עם שני בניו ועם שמונה אחיו, והלכו למצרים, והתייצבו בפני פרעה. ואלו היו
 הקוסמים שהיו במצרים, כפי שנספר בפרשת וארא.

ומשה היה הולך וגדול, כי כל בני כוש היו אוהבים אותו, כי בחכמתו נתן
 להם יכולת לשוב לעירם. ונתנו כתר על ראשו ונתנו למשה את אשת המלך הקודם
 קיקנוס. אבל בהיותה מזרע כנען שאררם נח, לא קרב אליה משה, ואח"כ כששמעו
 מלכי ארם וקדם כי מת מלך כוש, חזרו ומרדו בו. וכך אסף משה שלשים אלף
 איש חמושים היטב, והוא התייצב בראש ולחם עם בני קדם והרג מהם שלש
 מאות איש. כי לא היה צורך להרוג יותר כי הם נכנעו מפניו והתחייבו לשלם
 50 המס. אח"כ התייצב נגד בני ארם ועשה להם כך. ומשה חזר לעיר כוש למלכותו,
 והיה מלך כוש במשך ארבעים שנה מלאות, עם הרבה הצלחה. ובשנה האחרונה
 באה מלכת כוש אל הגדולים, ואמרה מה עשיתם לי, כי אני נחשבת בעיני כל
 כאשת המלך והוא לא נגש אלי וכן אין הוא מאמין באלהות שלנו [ואין] זה מן
 הראוי ליקח למלך אדם שאינו מן הדת שלנו. ועכשיו שיש בנו של קיקנוס, מן
 הראוי להמליכו תחתיו. ודבריה מצאו חן בעיני הגדולים ולמחרת המליכו את
 55 בנו של קיקנוס. וכל אנשי כוש התייראו מאד מפני משה, כי היה כפני מלאך
 אלקים. וכן על שנשבעו שלא לעשות לו שום רעה, ולכן באו לפניו כמה מגדולי
 כוש ונתנו לו הרבה מתנות ופייסו אותו, ובכבוד רב אמרו לו מה שאירע, ובכך
 יצא משה מן העיר כוש וילך למדין.